

ในราตรีที่หลับไหล เมืองกรุงอันสับสนอลหม่านเคลื่อนผ่านเข้าสู่รัตติกาล เหล่าแมลงสาบเริงร่า วิ่งพล่านจากฝาต่อระบายน้ำออกหากินตามซอกหลืบอับๆ ...มันเป็นเวลาเดียวกับที่เขาสะพายเป้ขึ้นหลัง แบกอุปกรณ์สัมภาระเพื่อออกปฏิบัติการบางอย่าง เป้าหมายข้างหน้าคือสถานที่รกร้างที่โหล่งลักแห่งใจกลางเมือง

ราวกับหน่วยจรรยา...เขาสืบเท้าฝ่าความมืด เร็นกายอยู่หลังซอกกำแพงปรักหักพัง เหลียวซ้ายแลขวา เมื่อลับสายตาผู้คน การกิจจึงเริ่มต้น กระจ่างสีสเปร์ยกระซิบแน่นในอุ้งมือ เสียงพืดพาดของลมหายใจหอบที่ดังสลับกับเสียงแก๊สกระป๋องที่พ่นละเลงบนกำแพง เต็มสีสัน วาดลวดลาย เปลี่ยนความหม่นมัวของผนังแตกร้าให้กลับมามีชีวิตชีวา

หลังภารกิจลุล่วง เขาละลายตัวไปพร้อมกับความมืด ทิ้งไว้เพียงร่องรอยของงาน ‘กราฟฟิตี้’ (graffiti) ให้ผู้คนสงสัยเล่น

เพียงชั่วข้ามคืน งานศิลปะข้างถนนก็ปรากฏสู่สายตาชาวเมืองที่นั่งรถเมล์ผ่านไปมา บ้างเผลออยู่ตามซอกโน้นซอยนี้ ข้างป้ายรถเมล์ ใต้สถานีรถไฟ ทางเดินเลียบคลองแสนแสบ กระทั่งเรียกได้ว่าเกือบจะทั่วบ้านทั่วเมือง จนหลายคนนึกสงสัย – หมอนี่เป็นใครกัน?

ดูจากลายเส้นที่ปรากฏ บ่งบอกถึง ‘ลายเซ็น’ อันเป็นเอกลักษณ์ ทำให้พอจะประเมินได้ว่า มนุษย์คนนี้นคงไม่ใช่จ๊ิกโก้ มือบอนธรรมดาๆ

ในแวดวงสตรีทอาร์ต เรียกเขาว่า ‘อเล็กซ์ เฟซ’ (Alex Face)

เด็กหญิงมาร์ดี

แดดเปรี้ยงยามบ่าย เราพบ อเล็กซ์ เฟซ บนแครนสูงราวตึกสามชั้น เขากำลังเฝ้ากับการละเลงภาพการ์ตูนเด็กหญิงหน้าตาอยู่ย่นบนผนังตึกเก่าข้างสถานีรถไฟราชเทวี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดนิทรรศการกลางแจ้งที่ชื่อ ‘บุกรุก’ ภายใต้การรวมตัวกันของเหล่าสตรีทอาร์ตติสต์ ทั้งไทยและเทศเกือบ 30 ชีวิต

อเล็กซ์บอกกับเราว่า อันที่จริงเขาไม่ค่อยพึงใจนักกับการแสดงงานที่ต้องอยู่ภายใต้กรอบและข้อจำกัดที่มีผู้อื่นกำหนดให้ เพราะสตรีทอาร์ต ของแท้มันต้องออกไปเผชิญโลกใต้ดินโดยลำพัง ออกไปผจญกับสถานการณ์เฉพาะหน้า โดยเฉพาะในยามวิกาลที่ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น นั่นคือความท้าทายในการทำงาน

มันต้องลึกลับท่าหรือแอบทำ มันถึงจะสนุก แล้วถ้าวันไหนที่ออกไปพ้นสีแล้วรอดกลับมาบ้านได้ ไม่โดนจับ มันรู้สึกเหมือนกับว่า...เยสเสส...พีชิตแล้ว

เขากำทำกำหมัดเหมือนนักฟุตบอลลงชยเวลาถึงเข้าประตู

สำหรับเขา คำว่า ‘ศิลปะ’ ไม่จำเป็นต้องอยู่บนเฟรมผ้าใบหรืออยู่ในแกลเลอรีเสมอไป แต่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกๆ แห่งที่มี ‘ที่ว่าง’ และจินตนาการ แต่หากจะเรียกเขาว่า ‘ศิลปิน’ ก็อาจฟังดูสูงส่งและอหังการเกินไป เหตุผลเดียวที่ทำให้เขาลุกขึ้นมาขีดๆ เขียนๆ พ่นๆ เพียงเพราะว่า ชอบวาดรูป – ก็เท่านั้น

อเล็กซ์ชอบวาดรูป วาดการ์ตูนมาตั้งแต่เด็กๆ จนเส้นทางชีวิตนำพาไปสู่รั้วคณะสถาปัตยกรรม ภาควิชาวิจิตรศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ช่วงชีวิตวัยคะนองเมื่อราว 10 กว่าปีก่อนนี่เองที่อเล็กซ์ เริ่มหลุดเข้าไปในวงโคจรของสตรีทอาร์ต มารู้สึกตัวอีกทีก็พบว่า งานกราฟฟิตี้ของตัวเองไปเผลออยู่ทั่วทุกตรอก ซอกซอย

“ตอนนั้นเพื่อนซื้อหนังสือเกี่ยวกับงานกราฟฟิตี้ของพวกอเมริกันมาให้ดู ก็เริ่มรู้สึกว้าว เฮ้ย...มันเจ๋งมาก ผิดกับสิ่งที่เราเรียนในห้องเรียน ซึ่งทุกอย่างจะต้องละเอียด พิถีพิถันทุกขั้นตอน แต่พอมาเจองานกราฟฟิตี้ก็รู้สึกได้ทันทีว่ามันใช่ มันเหมือนได้กลายมีตัวตนออกไปเลย เพราะมันทำได้เร็ว ไม่ต้องการความเนี้ยบอะไรมา คิดอะไรได้ก็พ่นไปเลย” นั่นคือช่วงเวลาที่เขาสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตของชาวสตรีทอาร์ต และการแหวกเฟรมผ้าใบไปสู่การแสดงงานข้างถนน

ยุคนั้นกระแสกราฟฟิตี้กำลังเฟื่องฟูพร้อมๆ กับการไหลบ่าของวัฒนธรรมฮิปฮอป ประกอบกับหลังยุคฟองสบู่แตก ตึกรางฟุดขึ้นเป็นดอกเห็ด หมู่วัยรุ่นจึงนิยมรวมตัวกันที่นั่น บ้างเข้าไปเล่นสเก็ตบอร์ด บ้างเข้าไปพ่นสีสเปรย์ โดยส่วนใหญ่มักพ่นชื่อฉายาตัวเองหรือชื่อแก๊งต่างๆ นานา เรียกกันว่าสาย ‘พอนท์’ หรือ Letter Style กับอีกสายหนึ่งคือพ่นเป็นรูปภาพ หรือที่เรียกว่า Character Style

อเล็กซ์ก็ไม่ต่างกับวัยรุ่นคนอื่นๆ เขาเองเคยหลงใหลได้ปลื้มกับการพ่นชื่อเสียงเรียงนามตัวเองบนกำแพง เพราะงานกราฟฟิตี้แท้จริงแล้วก็คือ การสำแดงตัวตน ประกาศศักดา ประกาศอาณาเขต

“ตอนแรกผมก็บ้าไปตามกระแสอัตโนมัติ มันเหมือนรู้สึกภูมิใจอะไรบางอย่างที่ได้เห็นชื่อตัวเองเต็มบ้านเต็มเมืองไปหมด แล้วก็ยึดติดกับมันอยู่นาน ยิ่งเมื่อก่อนนี้ผมค่อนข้างจะเมาหนึ่กอยู่พอสมควร ถ้าชดเชียร์เข้าไปเมื่อไหร่ก็ไม่มีใครหยุดผมได้ ผมไม่สนใจเลยว่าคนรอบข้างจะมองยังไง ถ้าคิดจะพ่นก็พ่นเลย” เขาสารภาพและยอมรับว่า ชีวิตในช่วงวัยนั้นเรียกได้ว่า ‘เกรียน’ พอสมควร

เมื่อถึงจุดหนึ่ง เขาเริ่มเมื่อยหน่ายกับรูปแบบกราฟฟิตี้ที่ซ้ำซากจำเจ ประกอบกับพื้นฐานทางศิลปะที่สู้สุดสำหรับ่ำเรียนมา ทำให้ฉุกคิดถึงการงานที่สร้างสรรค์มากขึ้นและค่อยๆ พัฒนาฝีมือตัวเอง เริ่มจากการสร้างคาแรคเตอร์ในแต่ละชิ้นงานด้วยการพ่นเป็นรูปหน้าคนที่ดูมีมิติและใส่ฝีมือชั้นเชิงมากขึ้น

“พอทำไปสักพักผมก็เริ่มคิดว่า งานกราฟฟิตี้มันควรจะมีเมสเสจอะไรบางอย่างที่จะสื่อสารกับคนทั่วไปได้ ไม่ใช่แค่โชว์อัตตาอย่างเดียว แต่น่าจะแชร์อะไรกันบ้าง เพื่อให้คนที่นั่งรถเมล์ผ่านไปมาที่มีอารมณ์ร่วมไปกับงานเรา หรืออย่างน้อยก็ต้องเกิดคำถามขึ้นมาบ้างล่ะ”

จนกระทั่งในวันที่ ‘มาร์ดี’ ลูกสาวของเขาลืมตาขึ้นมาดูโลก แวตตาของการก่น้อยที่ดูเหมือนกำลังสับสนกังวลกับโลกใบใหม่ของเธอ ทำให้เกิดคำถามมากมายประดังเข้ามาในหัวของอเล็กซ์ – ทำไมเด็กผู้หญิงคนนี้นิ่งงันมีสีหน้าเคร่งเครียดนัก โตขึ้นเธอจะต้องเจอกับอะไรบ้าง และอนาคตจะเป็นอย่างไร?

เพราะเหตุนี้ ใบหน้าอ้วนกลมระคนสงสัยของมาร์ดีจึงส่งอิทธิพลไปถึงชิ้นงานของเขาโดยตรง จนทุกวันนี้ภาพของเด็กหญิงมาร์ดีได้กลายเป็นที่จดจำสำหรับคนทั่วไปที่พบเห็นตามรายทางและเป็นลายเซ็นของอเล็กซ์ไปแล้วโดยปริยาย

คำตรุหมายเลข 1

เมื่ออเล็กซ์เติบโตข้ามพ้นวัยคะนองและมองย้อนกลับไปยังแควดวงศิลปะอันเดอร์กราวด์ เขามองว่าช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา งานกราฟฟิตี้ในเมืองไทยยังไม่มีการก้าวหน้าเท่าที่ควร หลายคนยังคงมีความสุขอยู่กับงานพ่นชื่อ

ตัวเอง และสำหรับบางคนอาจเพียงแค่เดินตามกระแสแฟชั่น เห็นได้จากคนทำงานศิลปะจำนวนหนึ่งที่กระโจนเข้าสู่ งานสตริกอาร์ต และพร้อมจะประกาศตัวว่าเป็นสตริกอาร์ตติสต์ แม้ว่าวิถีชีวิตจริงอาจไม่เคยสัมผัสรสชาติดิบเถื่อน ข้างถนนมาก่อนก็ตาม

“คุณสมบัติของสตริกอาร์ตติสต์ ข้อแรกก็คือ คุณต้องลงไปทำงานข้างถนนจริงๆ และมีผลงานปรากฏอยู่จริง เพราะความท้าทายในการทำงานแบบนี้บางครั้งก็เหมือนการออกรบแบบกองโจร ต้องหิวอุปรกรณไปกลางค้ำกลาง คิ่น ทำงานเสร็จก็รีบเผ่น แล้วรอให้คนมาเห็นผลงานตอนเช้า”

ความตื่นเต้นท่ายของงานกราฟฟิตี้ นอกจากจะต้องทำงานด้วยความรวดเร็วฉับไวภายใต้เงื่อนไขเวลาอันจำกัดแล้ว บางครั้งต้องอาศัย ‘ฝีปาก’ ในการเจรจาพาทihakเจ้อเจ้าหน้าทีหรือเจ้าของที ยิ่งกว่านั้นอาจต้องอาศัย ‘ฝีตีน’ ใน บางจังหวัด

“โลกของชีวิตกลางคืนมันมีอะไรที่น่ากลัวกว่าตำรวจอีกมาก อย่างพวกอันธพาล เด็กแว้น ขี้ยา ผมเองเคยเกือบโดน ไล่กระตักอยู่หลายครั้ง เพราะดันไปพ่นกำแพงบ้านนายทหาร พอเขาสืบจนรู้ว่าผมเป็นใคร ผมก็เริ่มรู้สึกว้าชีวิตไม่ปลอดภัยแล้ว จนสุดท้ายต้องย้ายบ้านหนี”

อเล็กซ์เปรียบเทียบเปรยให้ฟังว่า การทำงานกราฟฟิตี้ยอมหนีไม่พินทีจะต้องเผชิญกับมูมมิดเหล่านี้ในสังคม กว่าคดีรุม หมายเลข 1 ของสตริกอาร์ต หาใช้ตำรวจ เทศกิจ สปท. หรือเจ้าของที แต่กลับเป็นนักทำลายล้างในวงการกราฟฟิตี้ ด้วยกันเอง หรือทีเรียกกันว้า ‘บอมบ์เบอร์’

หากว้ากันตามกฎ-กติกา-มารยาทของชาวกราฟฟิตี้ มีแนวปฏิบัติอย่างหนึ่งที่ยึดถือกันว้า การพ่นกับชันงานของผู้ อื่นจะกระทำมิได้ ยกเว้นว่างานชันใหม่จะต้องแจ้งกว้า เหนือชันกว้า แต่โชคร้ายทีกราฟฟิตี้ชาวไทยมักจะไม่เคารพ กติกา

“ถ้าจะพ่นกับคนอื่นจะต้องทำให้ดีกว่าเดิม เพียงแต่ว้าบ้านเรากลับไม่มีใครทำตามกฎนี้เลย พวกบอมบ์เบอร์แบบนี้ แลหะทีจะทำให่วงการกราฟฟิตี้เสื่อม เพราะมันทำให้ดูสกปรก ไปพ่นกับงานคนอื่นจนเลหะหมด ขณะทีอุดมการณ์ของ ผมคือ ต้องการเปลี่ยนพื้นที่เสื่อมโทรมรสร้างให้มันสวยขึ้น ไม่ใช่แย่งลง” อเล็กซ์พึมพำอย่างเสียวอารมณ์

จากใต้ดินสู่บนดิน

ชีวิตอีกภาคหนึ่งของอเล็กซ์ เฟซ หรือ พืชรพล แถงรื้น หนุ่มวัย 30 ต้นๆ มิได้หลบๆ ซ่อนๆ อยู่แค่ในโลกลศิลปะใต้ดิน ทุกวันนี้เขาออกมายืนกลางทีแจ้งด้วยการจัดแสดงนิทรรศการเดี่ยวครั้งที่ 2 ชื่อชุด ‘The Underground Adventure 2012’ เมื่อช่วงกลางปีทีผ่านมา เป็นการนำเสนองานทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปะการจัดวาง และสื่อวิดีโอทัศน์

แน่นอนว้า มาร์ดีคือผู้อยู่เบื้องหลังของแรงบันดาลใจในการสร้างงาน

อาจเป็นเพราะเรามีลูกด้วย ทำให้เราโตขึ้น มองอะไรกว้างขึ้น ถ้าไม่มีลูก ผมก็อาจจะเรื้อยๆ เปื่อยๆ เหมือนเดิม แต่ หลังจกนี้ผมจะไม่ยอมเสียเวลาอีกต่อไป ถ้าเราเต็มทีกับมันแล้ว เจ็งก็เจ็ง ได้ก็ได้

แม้วันนี้ชื่อของอเล็กซ์จะถูกลื่อนชันขึ้นมาอยู่บนดิน ธิบตัวเองขึ้นมาเป็นศิลปินเต็มชัน แต่ก็ใช้ว้าเขาจะหลงลืมกลิ่น อันเดอร์กราวด์

“ถ้าขายรูปได้ ผมก็จะมีเงินเอาไปทำงานสตริกอาร์ตของผมหต่อ แล้วผมจะทำให้มันอลังการยิ่งกว้าเดิมอีก” อเล็กซ์ เผยรอยยิ้มมูมปาก

ไม่ว้าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม...แต่นาทีนี้เขากำลังตกเป็นเป้าของบอมบ์เบอร์ซะแล้ว